

PRAVDA JE JENOM JEDNA

Pavína Wolfová
Snímky Jaroslav Jiríčka, ČTK a Profimedia.cz

Dva měsíce před sametovou revolucí předal mladý nadějný herec **Jan Hrušínský** disidentovi Václavu Havlovi text k otištění v samizdatových Lidových novinách. Publikovali ho 1. 11. 1989. Byl to sloupek na téma „Proč jsem podepsal *Několik vět*“. Pronásledovat Jana Hrušínského komunisté nestihli, přišla sametová revoluce.

Byla to tenkrát odvaha?

Ne, spíš bych řekl, že únava ze všech těch bolševických lží. Konec apatie. Už jsem nechtěl žít v kleci.

Popište mi vás před třiceti lety?

Obtloustlý čtyřiatřicetiletý člověk, který se snažil být dobrým hercem. Přišel jsem do Prahy z Činoherního studia v Ústí nad Labem, které bylo takovým ostrůvkem svobody v době nesvobody. A v roce 1989 jsem byl pražským hercem (Realistického divadla Zdeňka Nejedlého), který chtěl žít svobodně.

S čím jste tenkrát bojoval?

Koncem osmdesátých let se tam vytvořila skupinka lidí, kteří se snažili dostat na jeviště své názory na politiku a tehdejší svět. Začátkem roku 1988 jsme připravili pořad, který se jmenoval *Res publica I neboli věc veřejná*. Poprvé po devatenácti letech z pražského jeviště zazněly myšlenky TGM, mluvilo se o svobodě a demokracii, četl se Karel Čapek – *Proč nejsem komunist*a a řada dalších tehdy zakázaných autorů.

To je docela zvláštní, že jste s tím neměli problémy.

Měli jsme problémy. Občas se stalo, že přes Štefánikovou třídu, kde Realistické divadlo sídlilo, postavili v den, kdy se měla hrát *Res publica*, kordon policistů. Sice bez radlice a samopalů, ale donutili vedení divadla představení zrušit. A tak přišlo pět set diváků a my byli za mřížemi v průjezdu a křičeli na ně: „My

„Zdědil jsem po tátovi potřebu říkat nahlas, co si myslím.“

chceme hrát!“ A policajti je posílali domů.

To ale snad nebylo na denním pořádku jen v případě toho jednoho představení, ne?

Ano. To se dělo v době druhého dílu *Res publica II*, uvedeného na jaře a zkraje podzimu 1989, kdy jsme přitvrdili. Přidali jsme úryvek ze *Zahradní slavnosti* Václava Ha-

vla, který toho času seděl v Ruzyni ve vězení. Dvojka byla o šedesátých a sedmdesátých letech. Jedním z hostů na jevišti byl i Miloš Zeman, který v létě 1989 napsal článek o ne-reformovatelnosti komunismu, který vyšel v Technickém magazínu. Tehdy jsme Zemanův postoj považovali za statečný. Tenkrát jsme mu uvěřili. Dnes už bych ho do divadla nepozval.

Ve videu, které jsme spolu pořídili pro Deník, jste zmínil článek, který jste publikoval začátkem podzimu 1989. Co v něm bylo?

Popsal jsem důvody, proč jsem podepsal výzvu *Několik vět* a čtyřhodinový výslech, kterému jsem byl podroben na StB v Bartolomějské ulici. Ten krátký text jsem předal Václavu Havlovi a byl otištěn 1. listopadu 1989 v tehdy samizdatových Lidových novinách. Bolševici zuřili, ale už nic nezmohli. Vypukla svoboda a chvíli to vypadalo nadějně.

A co jste čekal?

Řeknu nejdřív, co jsem nečekal. Nečekal jsem, kolik agentů StB, zlo-

O dopisu

„Táta se tehdy Husáka ptal, jak dlouho ještě nebude smět dělat práci, kterou umí. A proč. Husák mu neodpověděl.“

O svobodě

„Svoboda je odpovědnost. A drtivá většina současných politiků si to neuvědomuje.“

dějí a nepoctivých sobců se dostane do vrcholné politiky v naší zemi. Měli jsme přece iluze a ideály! Když vidím, co se děje, když sleduji Miloše Zemana, který nás vrací tvrdě mocensky zpátky, Babiše a další polistopadové kreatury, mám pocit, že se nás znovu pokoušejí takzvaně normalizovat.

Miloše Zemana si zvolili lidé ve svobodných volbách. Dokonce dvakrát.

Zvolili, ale moc, kterou vládne, mu nedali. Tu si drze přivlastnil. Nezlobte se, ale volby mu nedaly moc k tomu, aby například posuzoval, jestli je vhodné dělat pohřeb se státními poctami Vlastě Chramostové. Co je mu do toho? O tom přece nerozhoduje, to mu nepřísluší. Stejně tak nemá právo určovat, kdo bude ministrem ve vládě, za kterou neodpovídá. Nemá žádné pověření určovat zahraniční politiku země. On si moc krade. A že se stát nebrání, je skandální. Ministr vnitra i premiér jsou neskutečně slabí a bohužel i nestateční lidé.

Kde se tedy nacházíte teď?

Zdědil jsem po tátovi potřebu říkat nahlas, co si myslím. V roce 2018 jsme na Jezerce udělali *Res publicu III* a hosty byli generál Petr Pavel a diplomat Petr Kolář. Miloše Zemana už jsme nepozvali.

Před těmi dvěma lety, u příležitosti uvedení *Res publicy III*, jste říkal, že máte pocit, že jsme kruhem zpátky. Že diváci dnes reagují na ty nářky a náznaky v divadle stejně jako za komunistů. To pořád platí?

Je to těch pět, šest let, kdy se společnost radikálně změnila. Spojují si to s nástupem Miloše Zemana na Hrad. Díky jeho vulgaritám a překračování ústavy a většiny demokratických pravidel společnost zhrubla, rozdělila se. Lidé se znovu začínají bát.

Proč si to myslíte?

Já si to nemyslím, to vidím. Dostávám se do různých situací, kdy se nestačím divit.

Například?

Byl jsem před půl rokem v Českém rozhlase. Stojím s jednou redaktorkou na takovém náměstíčku mezi studii a povídáme si. A najednou

» koukám, jak se začne vycukaně ohlížet a říká: „Co je? Něco se stalo?“ a ona mi povídá: „Pane Hrušínský, nemluvte tak nahlas.“ Ptám se: „Proč?“ A ona: „Víte, tady už je to všechno jinak, než jak to bylo. Lidé se bojí říkat vlastní názor. Bojí se o místo.“

» Opravdu myslíte, že tam jsme?

Ono to začíná nenápadně. Že se vyhazují lidé ze zaměstnání, nebo když se stane takový Xaver Veselý redaktorem veřejnoprávního rozhlasu, aniž bychom si toho všimli. To se děje dnes a denně. Najednou jsou členy Rady pro rozhlasové a televizní vysílání nominant SPD Ladislav Jakl anebo oblíbenec hnutí ANO Vadim Petrov. Je to ve všech oborech, i když mluvím o tom, co je mi nejbližší. Jde o ministerstva, policii... Všude to je – nenápadně, ale je. Spějeme do začátku 70. let, kdy někteří, kteří se předtím mohli přetrhout, aby se dostali do blízkosti mého táty, najednou přecházeli na druhý chodník, aby ho nemuseli pozdravit a nebyli s ním vidění.

» Myslíte, že obavy, o nichž tu mluvíte, jsou uvěřitelné a pochopitelné pro lidi, kteří žijí jinde než v Praze a dělají jiné věci než divadlo?

Ano, chápu a nevím, jak lidi přesvědčit, že se jich to týká.

» Před třiceti lety se podařilo najít společnou řeč. Asi to bylo srozumitelnější, nemyslíte?

I tenkrát to trvalo delší dobu, než se venkov připojil k městům. Proto jsme, jak dneska vidíte na fotkách, dělali výjezdy po celé republice a přesvědčovali lidi o tom, že už se nemusí bát. Proti nám byl strach a ten jsme zlomili.

» Dneska strach není.

Jezdím do jižních Čech a tam si lidi taky dělají legraci, že všude vidí žlutou řepku, že se žije víc pro dotace než pro výsledek zemědělství. Myslím, že se jich to týká bytostně. U každého baráku tam vidím dvě auta, na venkově jsou rodiny, které dvakrát za rok jezdí někam k moři a v zimě do Alp. Ve chvíli, kdy zjistí, že by se mohlo stát, že nějaký poskok Miloše Zemana může začít určovat, jestli tam

„Táta byl poctivej chlap...“

jezdít smí nebo nesmí, tak jim to dojde. Ale to už může být pozdě.

» Vy věříte, že tohle by se mohlo zase stát?

Nejde o víru, ale vnímání souvislosti toho, co se děje. Toho, co politici říkají, a co se pak fakticky děje.

„Strach je cesta do pekla.“

» Na Jezerce jste uvedli divadelní hru na motivy knihy o navrátilivším se Adolfu Hitlerovi a k tomu jste napsali: „Představení Už je tady zas! jsme udělali především proto, že máme pocit v roce 2017 a v naší současnosti, že – už je tady zas!“ O kom je řeč? Není to přehnané?

Na tohle téma jsem trochu citlivý, protože většina méj rodiny byla zavražděna v koncentračních táborech třetí říše. Když vidím, jak Václav Klaus jezdí podporovat neonacisty do Německa a Václav Klaus mladší zakládá Trikolóru, která sídlí v baráku, co patří Rusům, a nikdo neví, kdo to platí... Tak, jako nikdo neví, kdo platil volební kampaně Miloše Zemana. U sochy Koněva se mává vlajkami ultranacionalistické Dělnické strany sociální spravedlnosti a pod nimi žvaní mluvčí prezidenta České republiky. Není to přehnané.

» Spousta lidí by s vámi nesouhlasila.

Ano, spousta lidí se má dobře – lépe, než se kdy v životě měli. A ani ve snu je nenapadne, že by o všechno mohli vlastním přičiněním přijít.

» Proč tedy panuje poměrně široká nostalgie po tom, co tu bývalo, jak vyplynulo i z ankety Deníku?

Podívejte se, já taky vzpomínám na mnoho věcí z doby komunismu s velikou nostalgií. Třeba na svoji maminku. Vzpomínám ale v úplně jiných souvislostech, nezpomínám na psychický teror, když hnali umělce do Národního divadla, aby podepsali *Antichartu*. Jsou dehonestováni lidé jako Jan Werich, ale ještě jsem si nevšiml, že by byli veřejně pranýřováni gauneři, kteří to vymysleli a organizovali. Je velká chyba, že komunismus nebyl odsouzen.

» Stanete se politikem?

Jsem divadelník, chci dělat divadlo a nechci být politik.

» Váš táta být politikem taky nechtěl a skončil v Parlamentu.

Dostal sto sedmdesát tisíc preferenčních hlasů, udělal to kvůli nim. Byl poctivej chlap a říkal si, že pokud to neudělá, těch sto sedmdesát tisíc lidí by mohlo mít pocit, že je podvedl.

„Jiřinu Bohdalovou mám za blízkého člověka,“ říká Jan Hrušínský

» I jako herec máte v politice vliv. Jste populární, oslovujete řadu lidí svými názory – to je trochu podobná odpovědnost, nemyslíte?

Jistě, že je to odpovědnost. Naše divadlo má dvě stě třicet míst a v červnu jsme tu přivítali milionového diváka. Svoboda je odpovědnost. A drtivá většina současných politiků si to neuvědomuje.

» A vy jako herec a šéf divadla si uvědomujete, že máte jistý vliv?

Uvědomuji. Ale přitom vím, že bych nebyl dobrým politikem. Už představa, že bych musel trpělivě debatovat s lidmi jako je pan Pitomio a ta jeho obskurní parta anebo s agenty StB, je pro mě nemyslitelná. Jsou mi odporní.

» Lidé je volí.

Čím to je? Já to nevím, vy to taky nevíte, ne?

» Nespokojeností s jejich předchůdci například?

Já myslím, že se nechávají podvést. Já jim jejich lži nevěřím.

» Váš táta v sedmdesátých letech poslal Gustávu Husákovi dopis, na který nedostal odpověď. Vy jste před dvěma lety napsal dopis Miloši Zemanovi. Dostal jste odpověď?

Táta se tehdy Husáka ptal, jak dlouho ještě nebude smět dělat práci, kterou umí. A proč. Husák mu neodpověděl. Já napsal otevřený dopis Miloši Zemanovi u příležitosti představení ke stému výročí ČSR *Res publica III* v roce 2018. Napsal jsem mu, že dnes stojí na straně těch, proti kterým jsme se v listopadu 1989 vzbouřili. A Zeman – stejně jako Husák – neodpověděl.

» Čekali jste, že odpoví?

Nečekal, protože vím, že je nevychovaný. Odpovědět by měl, má tam na to z našich daní spoustu lidí.

» Zaznívá občas, že herci mají hrát, a ne se plést do politiky...

A Miloš Zeman byl před listopadem 1989 co? Politik? Dělal nějakou školu pro politiky? A jiní? Copak obchodník Babiš je politik? Ronald Reagan byl herec, a přitom vynikající politik a státník...

» Herci jsou ti, které lidi znají, vymezují se vůči nim, politici si je často vybírají jako partáky do kampaní... A my pak víme, že ten podporuje Miloše Zemana, ten patří k Pirátům.

Ano, to se děje.

» A jak to pak vypadá, když se potkáte? Třeba přímo ve vašem divadle vy s Jiřinou Bohdalovou?

Tady v divadle je většina lidí na podobně vlně, jako já. A ano, paní Bohdalová podpořila Miloše Zemana, bývá viděna v přítomnosti lidí, kteří ji cíleně vyhledávají a mohli použít, že se s ní znají. Já se s ní znám asi pětadesát let a mám mnoho důvodů si jí vážít. Je to jedna z největ-

ších hereček, jakou jsem kdy poznal a já vím, o čem mluvím. A je tu něco důležitějšího. Jiřina Bohdalová měla ráda moje rodiče a oni měli rádi ji. Mám ji za blízkého člověka. A na to, proč podporuje gangstery a lupiče, se jí mají ptát novináři.

» Ale vy o tom asi přemýšlíte, když si jí, jak říkáte, tak vážíte. Nebo ne?

Myslím si o tom svoje. Svým způsobem napomáhá tomu, že moje děti a vnoučata by měly hrozný život, kdyby se naplnilo, co tihle gangsteři chtějí – obehnat republiku ostnatými dráty, dát vodní děla na hranice a vyzbrojit hasiče – neboli Lidové milice, vytrhnout republiku z EU, z NATO...

» ...věříte, že k tomu v naší zemi někdo směřuje?

Ale oni to přece říkají! Hitlerovi se taky všichni smáli, když začal mluvit o nenávisti k Židům a jak se mají měřit lebky...

» Vzhledem k věcem, které si myslíte a také je vyslovujete veřejně – nebojíte se o své divadlo?

Strach je cesta do pekla. To už jsme tu zažili a já to znovu nechci. Svoji svobodu a svobodu mých nejbližších bych radši bránil se zbraní v ruce, než abych se znovu dostal do toho lágru, kterému bolševici říkali tábor míru. Takže ne, nemám strach. I když mi lidé občas anonymně píšou, že jsem dobytek a měl bych viset.

» Že byste měl viset?

Jo, jo. To jsme třeba s Janem Hřebejkem byli na nějaké demon- »

INZERCE

NEW AROMA: JEDINEČNÉ VŮNĚ PRO VÁŠ DOMOV KONEČNĚ NA ČESKÉM TRHU

Vůně hrají v našem životě velkou roli! Pomáhají nám uvolnit se, navozují pocit bezpečí a vytváří z našeho domova místo, kde je nám dobře. Ne každý však holduje pálení vonných svíček, které se navíc nedají umístit úplně všude. Ideální variantou jsou pak vonné difuzéry, jež se skvěle hodí jak k provonění obývacího pokoje nebo ložnice, tak i koupelny či šatníku. Jedinečné designové difuzéry New Aroma představují ideální volbu pro každého, kdo hledá kvalitní a originální způsob, jak ze svého okolí vytvořit opravdovou voňavou oázu.
www.newaroma.cz

Jan Hrušínský s manželkou Miluší Šplechtovou a dcerou Kristýnou

» straci, tuším vloni 28. října, a pak někde vyšla naše fotka a nějaký člověk pod ni napsal: Tihle dva budou viset...

» **O čem ve vašem divadle momentálně hrajete? Kterou právě uváděnou hru považujete za důležitou?**

Snažím se, abychom na repertoáru měli inteligentní hry, bez ohledu na to, jestli jsou to dramata, nebo komedie. Aby neurazily inteligenci diváka. A aby na konci každého představení byla nějaká naděje, kterou si odtud ten divák odnese. Vážím si lidí, co sem chodí – nejen proto, že si kupují tu vstupenku, ale proto, že k nim cítím úctu. A teď mě napadá – to je to, co mi hodně chybí. V naší zemi vymizela úcta mezi lidmi anebo k sobě samému, úcta ke starším lidem, k práci druhých lidí...

» **Proč?**

Protože politici dávají strašlivý příklad. Všem. Jsou příkladem ke strašným nepravostem.

» **Promiňte, ale teď už to vypadá, že jste těmi špatnými příklady posedlí...**

Možná nejste daleko od pravdy, možná, že jo. Ale tady žiju a moje

rodina taky. Víte, já bych byl strašně šťastnej, kdybych o nich vůbec nemusel mluvit. Teď jsem byl v Americe, kde žije moje dcera a všiml jsem si, že tam nemají potřebu vůbec mluvit o politice, protože je to asi ještě nepálí.

» **Myslíte? Mají tam Donalda Trumpa...**

Americká demokracie má víc obranných mechanismů, než Česká republika. V jedné americké hospodě se mě ptali, čím jsem. Když jsem řekl, že herec, tak zavěřili, a když jim na Googlu vyskočily skoro dva miliony odkazů na moje jméno, došli k závěru, že budu asi důležitější. A začali si povídat. Měli neuvěřitelný přehled o tom, co dělají Rusové na Ukrajině a ptali se, jestli nemáme strach, že k nám zase vtrhnou. O roce 1968 věděli všechno! Takhle se mnou mluvili majitelé jedné kavárny ve Filadelfii. Amíci jak poleno.

» **To jsme v hospodě v Americe – ale co když teď přijдете do hospody tady v Česku? Co vám lidi říkají?**

Strašně často se mi stává (a nechci, aby to vypadalo, že se vy-

chloubám), že lidi vedle od stolu vstanou a přijdou mi poděkovat, že říkám to, co oni taky cítí. A že to mám dělat dál, že mluvím za ně. Otevřeně jsem se naživo nesetkal přímo s nesouhlasem.

» **Po tomhle rozhovoru se může stát, že si to s vámi někdo bude chtít vyřešit jako chlap s chlapem.**

To je možný. A to už je pak fyzické napadení, ne? Myslíte, že by jako přišel Miloš Zeman?

» **Nemluvím o fackách, ale umím si představit, že by si s vámi přišel popovídat ne přímo pan prezident, ale jeho volič.**

Já ale neříkám nic špatného o voličích. Jen tvrdím, že se nechali obelhat a měli by se nad tím zamyslet, než se kvůli lhářům a podvodníkům půjdou s kýmkoliv prát.

» **Jak jste si vlastně představoval, že to tady bude vypadat třicet let po revoluci?**

Na začátku jsem ani nedoufal, že bychom mohli ze socialismu úplně zmizet. Věřil jsem jen, že budeme mít víc svobody.

» **A přesně jste si to představoval jak?**

Že tu bude svoboda, že budeme říkat, co chceme, tu a tam se dozvíme, co se ve světě opravdu děje. A to tady máme. Co jsem ale netušil, že tu bude normální kapitalismus a že to tak strašně rychle spadne jako domeček z karet. Myslel jsem, že se komunisti budou mnohem víc bránit.

» **Myslíte si, že za deset let tu bude společenský mír?**

To už tady bude zase krásně. A pokud zůstaneme v Evropské unii, tak tu bude i mír. A ve školách se budou děti učit pravdivou historií 20. století a budou vědět, že Koněv udával Stalinovi Žukova a že byli všichni tři komunističtí vrazi. A že druhou světovou válku rozpoutali Hitler a Stalin společně, když ruku v ruce přepadli Polsko. A tak dál. Prostě pravdivě.

» **A není to s tou pravdou často složitější?**

S pravdou je to jednoduché, pravda je jenom jedna. Všechno ostatní je lež. ■

„Neříkám nic špatného o voličích. Jen tvrdím, že se nechali obelhat a měli by se nad tím zamyslet.“